

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО**

Кафедра спортивного туризму

Скабара Р. М.

Головні туристичні регіони світу

Лекція з навчальної дисципліни
„ТУРИСТИЧНЕ КРАЇНОЗНАВСТВО”
галузь знань 24 Сфера обслуговування
спеціальність 242 Туризм

© Скабара Р.М., 2020
© Львівський державний університет фізичної
культури ім. І.Боберського, 2020

Львів – 2020

ПЛАН

1. Типологія рекреаційних регіонів світу за методикою Всесвітньої туристичної організації.
2. Рекреаційний потенціал Північної Америки
3. Рекреаційний потенціал Латинської Америки і Африки
4. Рекреаційний потенціал Азії і Тихоокеанського регіону

Існує два поділи туристичних регіонів світу: 1) запропонований всесвітньою туристичною організацією (ВТО), що використовується в зарубіжній практиці; 2) вітчизняний, більш детальний, що відображає найменші таксономічні одиниці.

Поділ, запропонований ВТО:

1. Африка; 2. Америка; 3. Східна Азія і регіон Тихого океану; 4. Південна Азія; 5. Близький Схід; 6. Європа.

Виділення регіонів слугує аналізу концентрації руху в масштабах світу. При такому уподілі можна отримати дуже загальне уявлення про певне явище. Такі регіони, як Америка чи Африка, є територіями з дуже великою площею. Туристичний рух та пропозиція по території поширюються нерівномірно. Подібна ситуація і в меншому регіоні, яким є Європа.

У зв'язку з цим з'явилась необхідність виділення в рамках регіонів території меншої площі – субрегіонів. Початково їх виділяли тільки в трьох регіонах: Африці, Америці та Європі, пізніше – у Східній Азії. Субрегіонів не виділяють тільки у двох регіонах, тобто у Південній Азії і на Близькому Сході. Причиною цього є надто мала частка цих територій у світовому туристичному русі та відносно невелика їх площа.

В Африці виділяють 5 субрегіонів: Східний, Середній, Північний, Південний, Західний.

Америка нараховує 4 субрегіони: Північний, Центральний, Південний, Кариби.

Східна Азія і регіон Тихого океану формують такі 6 субрегіонів: Північно-східна Азія, південно-східна Азія, Австралія, Мікронезія, Меланезія і Полінезія.

В Європі виділяють 5 субрегіонів: 1. Західна Європа (Австрія, Бельгія, Франція, Голландія, Ліхтенштейн, Люксембург, Монако, Німеччина, Швейцарія); 2. Північна Європа (Данія, Фінляндія, британські острови каналу Ла-Манш, Ісландія, Норвегія, Свальбард (Шпіцберген та інші острови архіпелагу Норвегія), Швеція, Великобританія, о. Ман (Великобританія), Овечі острови (Данія)); 3. Центральна-Східна Європа (Болгарія, Чехія, Польща, Словаччина, Румунія, Угорщина, Білорусь, Естонія, Литва, Латвія, Молдова, Росія, Україна); 4. Південна Європа (Албанія, Андорра, Гібралтар, Греція, Іспанія, Мальта, Португалія, Сан-Маріно, Югославія, Чорногорія, Словенія, Боснія і Герцоговина); 5. Східно-середземноморська Європа (Кіпр, Ізраїль, Туреччина) (Водейко С., 1998).

В Європі виразно простежується вплив політичного критерію у виділенні субрегіонів. Це особливо помітно в Центрально-східному і Східно-середземноморському субрегіонах.

Іншим важливим критерієм сегментації ринку, на який слід звернути увагу, є поділ світу за рівнем економічного розвитку. Вирізняють три групи держав: 1 – розвинуті (перший світ), 2 – ті, що розвиваються (третій світ) і 3 – інші (другий світ). У третю групу входять колишні соціалістичні країни разом з Китаєм, Монголією і В'єтнамом.

Серед туристичних таксономічних одиниць, які найчастіше вживаються у вітчизняній літературі, можна назвати такі: туристична територія, туристичний регіон, туристичний район, туристична місцевість.

Туристична територія – це просторова одиниця з однорідним типом комплексу ресурсів і однаковою рангом ресурсів, що має добрі потенційні умови розвитку туризму.

Під поняттям території розуміють частину простору, яка виконує туристичні функції. Однак це поняття не містить у собі чітко окресленого критерію демілітації, тому вважають, що найвищою просторовою одиницею є туристичний регіон. Під цим поняттям розуміємо територію, що виконує туристичні функції на засаді певної однорідності властивостей фізико-географічного середовища, а також внутрішньої сітки послуг. Це є просторове творіння, яке спирається на базу, що виникає з ресурсів природного середовища, а також суспільно-економічної діяльності. Перші становлять, звичайно, імпульс розвитку туристичних явищ і мають характер первинний, другі, як вторинні, або є продуктом прагнень задовольнити суспільні потреби, або мають на меті отримання економічного ефекту через можливість надання туристичних послуг (Кручек З. та ін., 1995).

Повністю організований туристичний регіон діє за допомогою повної системи просторової організації, що спирається на сукупність устаткування для обслуговування, пристосованого до існуючих суспільних відносин. Натомість, обсяг функцій туристичного регіону залежить від роду і ступеня привабливості природного середовища, структури рекреаційних осередків, існуючих туристичних традицій, а також актуальної системи господарювання.

Туристичний район – це просторова одиниця нижчого порядку, яка сформована творити сукупність туристичних місцевостей, ув'язаних між собою, із спільним вузлом туристичного руху і необхідною базою.

До туристичних просторових одиниць належить також туристична місцевість – одиниця, яка з огляду на туристичні ресурси, туристичну інфраструктуру і комунікаційну доступність становить ціль чи етап туристичної міграції. Залежно від різних властивостей, пов'язаних з положенням, характером туристичних ресурсів, видом господарського освоєння і виконуваних функцій, розрізняють туристичні місцевості гірські, приморські, приозерні та ін.; відпочинкові, оздоровчі, туристичні села, станції зимових видів спорту, краєзнавчі місцевості (Котляров Е. А., 1978).

Під поняттям туристичної функції розуміємо здатність прийняття і задоволення потреб певної популяції туристів через дану територію, регіон чи іншу просторову одиницю (Кручек З. та ін., 1995).

На нашу думку, найбільш вдалим є виділення таких регіонів світу: Європа, Північна Америка, Латинська Америка, Азія, Африка, Австралія та Океанія.

Міжнародний туризм значною мірою є регіональною галуззю світової економіки. Нині міжнародний туризм охоплює більш 100 країн. Найбільш розвинутими туристичними регіонами світу є Європа і Пн. Америка. В цих регіонах містяться центри формування туристичних потоків. На частку країн Європи і Пн. Америки припадає 4/5 усіх надходжень від іноземного туризму і 2/3 платежів.

У розрізі туристичних потоків світу простежуються певні закономірності. Головні туристичні потоки направляються, як правило, з розвинутих країн. Це пояснюється відносно високим середнім життєвим рівнем населення в цих країнах, густою сіткою транспортних комунікацій, високою насиченістю транспортними засобами, прагненням населення провести відпустку вдалині від промислових центрів. Помітна тенденція інтенсифікації туристичних потоків між країнами з подібними мовами. У Великобританії, наприклад, 60% доходів від туризму становлять надходження від гостей з англomовних країн. Така тенденція, хоч і меншою мірою, притаманна туристичним контактам Франції і Бельгії, Австрії та Німеччини.

У міжконтинентальних туристичних зв'язках переважають потоки туристів між Північною Америкою та Європою. В Європі і Пн. Америці внутріконтинентальні туристичні потоки переважають над міжконтинентальними. Для Європи і Пн. Америки характерною є сезонна концентрація туристів у трьох приморських зонах – Середземноморській, Чорноморській і Карибській. Пересування дителів північних країн на відпочинок у південні приморські райони обумовлює меридіональний характер туристичних потоків у Європі, меншою мірою – в Пн. Америці.

2. Рекреаційний потенціал Північної Америки

У туристичний регіон Північної Америки входять дві країни – США і Канада. За туристичними показниками він є другим у світі після Європи. На нього припадає 16% обсягу міжнародного туризму. Значно поступаючись Європі по прийому іноземних туристів і сумі валютних надходжень від них, Північна Америка в той же час випереджає за цими показниками інші туристичні регіони світу.

Для США і Канади характерний широкий міждержавний обмін туристами. Великий розвиток у цих країнах отримав і внутрішній туризм. Значну питому вагу у міжнародному туризмі мають туристичні потоки із США і Канади в європейські країни: цьому сприяє ряд природних і соціально-економічних факторів.

США займає одне з провідних місць у міжнародному туризмі. Великі потоки туристів і США направляються у всі туристичні регіони світу. В той же

час у США осідають великі суми валюти від відвідування країни іноземними туристами, кількість яких щорічно становить більше 22 млн. чол. США займають перше місце у світі за доходами від іноземного туризму. Надходження від нього перевищують 10 млрд. дол. США, або близько 10% “невидимого експорту”. Але разом з тим витрати американських туристів за кордоном перевищують надходження іноземної валюти, а тому туристичний баланс завжди дефіцитний (Крачило Н. П., 1987).

У США великий розвиток отримав внутрішній туризм. Приблизно 160 млн. американців подорожують по країні. Переважна більшість американців (9/10) подорожують по країні на автомобілях. Друге місце в перевезеннях американських туристів по всій країні займає авіаційний транспорт, а третє – залізничний.

Найбільше американців виїжджає у сусідні країни - Канаду і Мексику. Так, половина американських туристів, виїжджаючи за кордон, відвідує Канаду. В той же час, половина всіх іноземних туристів прибуває у США із сусідніх країн – Канади і Мексики.

У середньому кожен іноземний турист витрачає у США близько 1250 доларів США на готелі, ресторани, поїздки по країні і екскурсії, розваги, товари і подарунки. Майже половина усіх туристів прибуває у США для проведення відпустки, ще четвертина – з діловою метою. Приблизно 60% обох груп – чоловіки, середній вік яких складає приблизно 40 років.

3. Рекреаційний потенціал Латинської Америки і Африки

Латинська Америка. Цей регіон охоплює всі країни Латинської Америки на південь від США. В міжнародному туризмі він займає незначне місце, незважаючи на швидкий ріст іноземного туризму в Мексиці і країнах Карибського моря.

Основним видом транспорту, що використовується для перевезення туристів, є авіаційний. На другому місці – автомобільний транспорт. Для круїзів у басейні Карибського моря використовується морський флот. Залізничний транспорт для туристичних подорожей майже не використовується.

У більшості латиноамериканських країн іноземні туристи прибувають із сусідніх країн. З європейських країн приїжджають туристи Іспанії, Італії, Німеччини, Англії, Франції. Поїздки туристів з Латинської Америки за межі свого регіону, а тим більше у віддалену Європу, незначні. В Європі латиноамериканські туристи відвідують переважно Іспанію й Італію. В Азію, Африку, Австралію та Океанію виїжджає дуже мало туристів.

Африка останнім часом перетворюється у важливий туристичний регіон світу. Її щорічно відвідують близько 4 млн. туристів, однак це ще слабоосвоєний туристичний регіон світу, якщо врахувати її великий потенціал. Уряди багатьох країн Африки приділяють велику увагу розвитку туризму, вбачаючи в ньому важливу статтю доходів, а часто – єдине джерело економічного підйому. Зростання міжнародного туризму в Африці стримується високим рівнем африканського туристичного продукту на туристоутворюючих

ринках. Економіка таких країн, як Кенія, Танзанія, Марокко, Туніс, Мадагаскар і Маврикій, значною мірою залежить від іноземного туризму, оскільки він є головним і надійним джерелом іноземної валюти. Недаремно майже у всіх названих країнах у складі урядів існує посада Міністра туризму.

Провідна роль у перевезенні іноземних туристів належить авіаційному транспорту. Регулярними авіарейсами Африка зв'язана з Європою, Америкою, Азією та іншими регіонами світу. Морський транспорт у перевезенні туристів використовується слабо. Лише в Марокко морський транспорт перевозить дещо більше туристів, ніж авіаційний. Слід відзначити, що в прибережних районах Африки досить успішно діють морські круїзні маршрути. Цьому сприяє близькість портів Європи і Азії до портів Північної і Західної Африки, а також наявність біля берегів Африканського континенту цікавих для туристів островів – Мадейра, Канарських, Зеленого Мису, островів Гвінейської затоки. Основні туристичні потоки в Африку направляються із Західної Європи і Північної Америки. Європейці становлять більше третини всіх туристів, що відвідують Африканський континент. Туристичний потік із США в Африку менший, ніж в інші туристичні регіони світу, але притік їх для самого Африканського регіону досить значний. Більшість туристів, які відвідують Африку, направляються з колишніх метрополій – Франції, Великобританії, Німеччини та інших країн (20%)!. Досить значний притік у ряді країн Африки туристів зі Скандинавських країн. Завдяки своєму положенню у північній і південній півкулях Африка володіє широкими можливостями для розвитку туризму протягом усього року (Крачило Н. П., 1987).

Більше половини загальної кількості гостей у регіоні приймають країни Північної Африки, такі як Марокко і Туніс. Частка прибуттів у ці країни складає 45% прибуттів в Африку, надходження від одного туриста складають більше 300 доларів. У Східній Африці лідерами є Кенія, Мавританія, Танзанія, Сейшельські острови і Зімбабве, які успішно використовують свої природні ресурси. Декотрі з них, наприклад, Мавританія і Сейшельські острови спеціалізуються на пляжному туризмі і розвивають високорозвинуту готельну мережу, отримуючи від одного туриста по 900 доларів.

На півдні континенту лідируючим туристським центром є Південно-Африканська республіка, яка разом з Марокко і Тунісом очолює список перших країн континенту за прибуттями і надходженнями. ПАР має високорозвинуту готельну мережу і транспортну систему і протягом останнього часу стала модною країною для міжнародного туризму.

За останні десятиліття частка доходів країн Африки від туризму у загальних доходах від експорту майже подвоїлись – 5% у середині 80-х років до 10,5% у середині 90-х. Проте Африка в цілому відстає у розвитку міжнародного туризму.

4. Рекреаційний потенціал Азії і Тихоокеанського регіону

Азія. Цей регіон у цілому не відрізняється розвитком міжнародного туризму. Але він значно випереджає такі регіони, як Латинська Америка, Африка, Австралія та Океанія. Разом з тим Азія в багато разів поступається за обсягом туризму Європі і Північній Америці.

В останні роки все більше іноземних туристів відвідує країни Азії. Туристичні потоки з Азії в інші регіони світу невеликі. Туристичний ринок Азії в наш час не відповідає її великим потенційним можливостям. Лише Японія виділяється значними потоками туристів (для японців характерні ділові поїздки). Дещо поживляються останнім часом туристичні потоки, в тому числі й ділові поїздки, з країн Південно-Західної Азії.

Азіатський регіон відвідує близько 10 млн. туристів. Для Азії основним туристичним ринком є розвинуті країни Європи (Великобританія, Франція, Нідерланди, Бельгія, Скандинавські країни), а також США, Канада, австралійський Союз, Нова Зеландія. Відносно великі потоки туристів з двох останніх країн у Південно-Східну і Південну Азію. Африка дає в Азію найбільше відвідувачів з країн Магрибу в місця паломництва мусульман – Мекку і Медину. Із Східної Африки туристи направляються переважно в Індію, Пакистан, Іран і Сирію. У внутрірегіональних туристичних потоках виділяється Японія.

Австралія та Океанія. Цей туристичний регіон розміщений далеко від туристичних ринків і в стороні від головних транспортних, повітряних і морських ліній. Однак туризм тут розвивався у післявоєнний період дуже швидкими темпами. З кожним роком міжнародний туризм в Австралії та Океанії набуває все більшого економічного значення. На Таїті туризм став другим (після експорту кокосового горіха) джерелом надходження іноземної валюти. На Гавайських островах туризм, у якому зайнято більше третини працюючого населення, приносить більше доходів, ніж цукрова тростина і банани, разом узяті. В останні роки зросло значення туризму і на багатьох інших островах Океанії.

Головною метою відвідин іноземними туристами Австралії і Океанії є відпочинок. В Австралію на відпочинок приїжджає 2/3, а в Нову Зеландію – 4/5 усіх іноземців. Найбільше туристів відвідує Австралію та Океанію в ті місяці, які є для Європи і Пн. Америки місяцями спаду в туризмі.

Головними постачальниками туристів у Австралію є Нова Зеландія, США, Канада, Сингапур, Великобританія, ФРН, Японія, Папуа – Нова Гвінея.

Основні потоки туристів з Австралії направляються в Нову Зеландію, США, Канаду, Сингапур, Таїланд, Японію, Гонконг тощі. З окремих країн австралійців приваблюють Великобританія, Італія, Франція, Греція, Іспанія. Більшість половини туристів, що направляються з Австралії у США, зупиняються на Гавайських островах.

Рекомендована література

Основна:

1. Основи туризмознавства. Практикум. / Устименко Л.М., Булгакова Н.В. К.: Вид-во Ліра К, 2018. – 80 с.
2. Стафійчук В. І. Туристичне країнознавство: навч. посіб. / В.І.Стафійчук, О. Ю. Малиновська. – Херсон: ОЛДІ-Плюс, 2016.– 808 с.

3. Туристичне країнознавство: підручник / А. Ю. Парфіненко, В. І. Сідоров, О. О. Любіцева. — 2-ге вид., переробл. і доповн. К.: Знання, 2015. — 551 с.
4. Туристське країнознавство: Progr. та навч.-метод. матеріали навч. дисципл. для студ. 2-го курсу з напр. підг. «Туризм» / Харк. держ. акад. культури ; розробн. : Н.В. Шумлянська. Харків : ХДАК, 2017. — 43с.
5. Туристичне країнознавство. Практикум. / Устименко Л.М., Булгакова Н.В. К.: Вид-во Ліра К, 2018. — 46 с.

Допоміжна:

1. Туристичне країнознавство: країни лідери туризму. Навчальний посібник. — К.: Алтапрес, 2008. — 436 с.
2. Дорошко М.С. Країнознавство. Країни СНД і Балтії : навч. посібник. — Чернівці : Книги-XXI, 2008. — 308 с.
3. Дорошко М.С. Країнознавство. Країни СНД, Європи і Північної Америки : навч. посібник / М.С. Дорошко. — Київ : Ніка-Центр, 2009. — 310 с.
4. Дорошко М.С. Країнознавство: країни пострадянського простору, Європи і Північної Америки : навч. посібник / М.С. Дорошко. — Київ : Київ. ун-т, 2012. — 312 с.
5. Ігнат'єв П.М. Країнознавство країн Азії : навч. Посібник. — Чернівці : Книги-XXI, 2006. — 423 с.
6. Скабара Р. М. Туристичне країнознавство Європи : лекція / Скабара Р. М. - Львів, 2018. - 14 с.
7. Скабара Р. М. Європа – як головний рекреаційний регіон світу : лекція / Скабара Р. М. - Львів, 2018. - 10 с.
8. Скабара Р. М. Туристичні ресурси України : програма, плани семінарських занять та методичні рекомендації для студентів першого курсу факультету ФР і ОФК Львівського державного інституту фізкультури спеціальності “Туризм” (кредитно-модульна система організації навчання). — Львів: ПЛ ЦПД, 2006. — 14 с.
9. Скабара Р. М. Туристське країнознавство : програма, плани семінарських занять та методичні рекомендації для студентів третього курсу факультету ФР і ОФК Львівського державного інституту фізкультури спеціальності “Туризм” (кредитно-модульна система організації навчання). — Львів : ПЛ ЦПД, 2006. — 16 с.